

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com

Web: www.uidergisi.com

Modernden Post-Moderne Geçişte Kimlik Tartışmaları ve Çokkültürlülük

M. Zeki Duman

Arş. Gör., Ege Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

Bu makaleye atıf için: Duman, M. Zeki, “Modernden Post-Moderne Geçişte Kimlik Tartışmaları ve Çokkültürlülük”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 4, Sayı 13 (Bahar 2007), s. 3-24.

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayınlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği | Uluslararası İlişkiler Dergisi

Söğütözü Cad. No. 43, TOBB-ETÜ Binası, Oda No. 364, 06560 Söğütözü | ANKARA

Tel: (312) 2924108 | Faks: (312) 2924325 | Web: www.uidergisi.com | E- Posta: bilgi@uidergisi.com

Modernden Post-Moderne Geçişte Kimlik Tartışmaları ve Çokkültürlülük

M. Zeki DUMAN*

ÖZET

Bu çalışmada; küresel hegemonyanın tekleştirici politikalarına karşı ulusal kimliklerin, kimler tarafından niçin ve nasıl yeniden ön plana çıkarıldığı sorunu üzerinde durulacaktır. Bu çerçevede Modern/Post-modern düşünün kimlik krizini aşmaya çalışırken hangi epistemik ve ontolojik kabullerden hareket ettiği gerçeğine değinilecektir. Ayrıca yaşanan süreçte postmodernistlerce bir reçete olarak önümüze konulan ve günümüzde kültürel kimlik çatışmalarına bir çözüm önerisi olarak sunulan çokkültürlülük politikasının farklı boyutları ve tehlikeleri üzerinde durulacaktır. Çünkü nasıl ki Modernitenin siyasal formu olan ulus-devlet modeli, alt kimlikleri üst kimlik altında eriterek homojen bir ulus kimliğini yaratmaya çalıştıysa, Postmodern retorik de aynı stratejiyle; tikel benliğe ve kültürel kimliğe yaptığı aşırı vurgu sayesinde, üst kimliğin parçalanmasına yol açacak ve toplumsal bütünlüğü ortadan kaldıracak ideolojik mistifikasyona başvur-maktan çekinmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Modernite, Post-modernite, Ulus-devlet, Kimlik, Çokkültürlülük

Discussions on Identity and Multiculturalism from Modernity to Post-Modernity

ABSTRACT

This study considers how and why national identities emerge over against monopolistic policies of global hegemony. It will also analyse the epistemic and ontological presuppositions of the modern and post-modern approaches which are intended to overcome identity crises. Various dimensions and dangers of multicultural policies, which are offered as prescriptions by postmodernists for solving the problems of cultural conflict, will also be analysed. Nation-state models, as political forms of modernity, attempted to create a homogeneous national consciousness by dissolving sub-identities within a strong national identity. Postmodern rhetoric, using the same strategy, utilized ideological mystification. This resulted in the fragmentation of strong national identity and the destruction of social order and integration due to an exaggerated emphasis on a particular ego and cultural identity.

Keywords: Modernity, Post-Modernity, Nation-State, Identity, Multiculturalism

* Araş. Gör., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Bornova İzmir. E-posta: zekiduman@yahoo.com

"Bütünlüğe (totality) savaş açalım....
Farklılıkları harekete geçirelim."
Lyotard

Giriş

Küreselleşmeyle birlikte bilişim teknolojisinin gelişimine bağlı olarak, insanların kendi tikelliklerini ve kültürlerini yeniden keşfetme çabasına girdikleri "çokkültürlü bir dünya" sürecine girmiş bulunmaktayız. Postmodern söylemlerle de tetiklenen bu sürecin beraberinde getirdiği en önemli sorun ise, küresel değer ve normlara karşı yerel kimliklerin daha bir ön plana çıkarılması nedeniyle üst-kimliklerle alt kimliklerin karşı karşıya getirilmiş olmasıdır. Bu sürecin yaşanmasına yol açan en önemli nedenlerden biri de; modernitenin, yüzyıllardır evrensellik adına bazı kimlik ve kültürleri bastırması, bunları "öteki" olarak kategorileştirmesi, buna karşılık post-modernitenin de bu ayrımcı politikaya karşı "kültürel farklılığı" yücelten bir yaklaşımla buna karşılık veriyor olmasıdır.

Küresel normlarla ulusal değerlerin çatıştırılması, kültürel kimliklerin yeniden oluşturulması ve tanımlanması mücadelesini de gündeme getiriyor. Bu açıdan yaşadığımız çağa "Kimlik Arayışı Çağı" da denilebilir. Nitekim yakın zamanda yapılan bir araştırmaya göre, Kuzey Amerika Kızılderililerinin nüfusu, 1970 ile 1980 arasında 700.000'den 1.400.000'e kadar yükselerek birkaç yeni kabilenin ortaya çıkmasına bile yol açmıştır.¹ Ancak bu artışın, Kızılderililer arasındaki bir nüfus patlamasıyla ilgili olmayıp, Kuzey Amerikalıların kültürel köklerini ortaya çıkarmaya yönelik yeniden bir kimlik tanımlama girişimi olduğu ortaya çıkmıştır.² Tarihsel kökene ve kültürel mirasa karşı duyulan bu ısrarlı çabanın beraberinde getireceği en önemli sorun, tikel benlik arayışında farklılıkların ayrımcı ama aynı zamanda dışlayıcı bir öznellik olarak ortaya konulmuş olması nedeniyle, heterojen toplumsal bütünlüklerin parçalanma riskinin de ortaya çıkabilmesidir. Dolayısıyla *kimlik arayışının* aynı zamanda bir *benlik arayışına* dönüştüğü günümüz dünyasında hem tümele karşı tikelin, hem de evrensel değerlere karşı ulusal değerlerin birlikte korunduğu "yeni bir politik restorasyona" ihtiyaç duyulmuştur.

Çokkültürlülük Politikası, işte böyle bir arayışın sonucunda gündeme gelmiş olan ve politik yenilemeyi öngören bir söylemdir. Nitekim çokkültürlü politika savunucularının taleplerine bakıldığında, bu niyet rahatlıkla okunabilmektedir. Politik bir araç olarak öznel kimliklerin neredeyse kutsandığı, *yerelliğin* ise *küresele* öncelendiği bir talep listesiyle karşı-

¹ Jonathan Friedman, "Being in the World: Globalization and Localization", Mike Featherstone (der.), *Global Culture: Nationalism, Globalization and Modernity*, Londra, Sage Publications, 1997, s. 311.

² Ali Yaşar Sarıbay, *Modernitenin İronisi Olarak Globalleşme*, İstanbul, Everest Yayınları, 2004, s. 40.

laşıyoruz. Bu talep listesinin ayrıntısına indiğimizde, bireysel ve grupsal kimliklerin egemen kültür karşısında kaybolmalarını önleyecek yasal güvencelerin sağlanmasından, yönetsel hakların tanınmasına, normatif ve siyasal engellerin kaldırılmasından, toplumsal iktidarın paylaşımına kadar çok çeşitli ihtilaflı konular içerdiğini de görebiliyoruz.

Küreselleşme ve Kimlik Tartışmaları

Günümüzün küreselleşen dünyasında yaşanan teknolojik ilerlemeler, bilişsel devrimler ve bilgi iletişim alanındaki gelişmeler, tarihin hiçbir döneminde bu kadar hızlı bir değişim ve dönüşüme yol açmamıştı. Yeniliklere dayalı olarak ortaya çıkan bu gelişmeler, sadece ülkeler arasındaki ekonomik, kültürel ve siyasal mücadele alanlarını etkilemekle kalmıyor, aynı zamanda tikelliğe yaptığı aşırı vurguyla farklı etnik, dinsel, cinsel ve mezhepsel kimlikler üzerinde de yeni meşruiyet arayışlarına yol açıyor. Bu durum, küreselleşmenin kültür yapıları üzerindeki olumsuz etkilerini daha da ön plana çıkarıyor. Çünkü küreselleşme olgusu, hem kültürel yapıları homojenleştirmeye çalışmakta hem de onları bir dizi yapı içinde yeniden üretmek kültürel bir karışım yaratmaktadır. Böylelikle akışkan bir ürün haline gelen kültürel öğeler, artık ulusal sınırları aşmakta³ ve küresel güçlerce yönlendirilmeye müsait pazarlanabilir bir değer haline gelebilmektedir. Eagleton'ın dediği gibi, günümüzde küreselleşmenin aktörleri olan çokuluslu kapitalizm, "ulusal kültürleri, ulusal ekonomilere yaptığı gibi kozmopolitleştirerek zayıflatmayı"⁴ başarmıştır.

Bu yüzden küreselleşme süreci, ulus-devlet modellerinin meşruiyetini sorgulayan ve bu meşruiyet zeminini bulanıklaştırarak ulusal devletleri "kendi otoritesiyle, belirli bir toprak parçası üzerinde tüm boyutlarıyla politik sonuçlar yaratmaya muktedir, "yöneten" bir güç olarak değil, yönetim biçimlerinin önerildiği, meşrulaştırıldığı ve kontrol edildiği bir konuma⁵ sürüklemiştir.

Küreselleşme fikrinden çıkan bu derin anlam, mevcut dünya düzenini sağlayan evrensel norm ve kuralların yeni küresel aktörlerce (çoğunluğu ulus ötesi şirketler) devre dışı bırakılması ve ortalığın belirsiz, kuralsız ve kendi başına buyruk⁶ hale getirilmesi anlamına geliyor. Günümüzde bu durum, *belirsiz, güvensiz ve emniyetsizliğin*⁷ hüküm sürdüğü ve hiç kimsenin ontolojik güvenliğinden⁸ emin olamadığı bir dönem de tanıklık ediyor. İşte küreselleşme denilen olgu; insanlara kaotik

³ Mike Featherstone, "Global Culture: An Introduction", Featherstone (der.), *Global Culture*, s. 6.

⁴ Terry Eagleton, *Kültür Yorumları*, (Çev. Ö. Çelik), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2005, s. 77.

⁵ Paul Hirst ve Frahama Thompson, *Küreselleşme Sorgulanıyor*, (Çev. Ç. Erdem-E. Yücel), Ankara, Dost Yayınları, 2003, s. 225.

⁶ Zygmunt Bauman, *Küreselleşme*, (Çev. A. Yılmaz) İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999, s. 69.

⁷ Zygmunt Bauman, *Siyaset Arayışı*, (Çev. T. Birkan), İstanbul, Metis Yayınları, 2000, s. 14.

⁸ Anthony Giddens, *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, (Çev. O. Akinhay), İstanbul, Alfa Yayınları, 2000, s. 13-16.

bir süreci içeren, yani bir tarafta tek kültürcü bir yaklaşımı dayatan, öte tarafta çeşitliliğe de kapıyı aralayan siyasal bir atmosfer sunuyor. Küreselleşme, dünya ölçeğinde kültürel yapıları -geleneksel/modern, yerli/ yabancı, yerel/küresel-karşıtlıklar temelinde harmanlayarak erittiği için kültürel kimlikleri ve aidiyetleri savaş alanına dönüştürebiliyor.⁹ Başka bir deyişle küreselleşme, "hem tikelciliğin evrenselleşmesini hem de evrenselciliğin tikelleştirilmesini içeren ikili bir süreci"¹⁰ dayatıyor. Bu durum küreselleşme ideolojisinin; evrensel-yerel, tümel-tikel, kimlik-fark, benlik-ötekilik, liberal demokrasi-milliyetçilik gibi ikilemler üzerinden beslenen farklılıklara kucak açmasına ama aynı zamanda toplumlar arasında, evrensel-yerel, aynılık-farklık, çoğulculuk-teklik gibi *kimlik söylemi* üzerinden beslenen yeni mücadele ve çatışmaların ortaya çıkmasına da zemin hazırlıyor.

Küreselleşmenin siyaset, ekonomi ve kültür üzerinde yarattığı bu dönüştürücü etkileri anlayabilmek için küreselleşmenin felsefi değerler dizisini oluşturan aydınlanmacı aklın araçsallığını ve modern dönemin "kültürel kimlik siyaseti"ni bilmek gerekiyor. Çünkü küreselleşme, iddia edildiği gibi salt "küresel değer ve normların" "yerel değer ve normlara" öncelenmesi, tercih edilmesi deneyiminden ibaret değildir. Küresel dünyanın çok farklı bölgesellikleri arasında sürekli bir iletişim sirkülasyonu ve kültürler arasında yaşanan çok hızlı bir etkileşim durumu da söz konusudur. Nitekim bugüne kadar sürekli dışlanan "öteki kimliklerin", bağlı buldukları cemaatsel, etnik ve dinsel aidiyetlerine tekabül eden temsil biçimleriyle ve yeni bir söylemle ortaya çıkışlarına tanıklık ediyoruz. Bu tanıklığın resmettiği en önemli nokta, küreselleşmeyi ideolojikleştiren modernist paradigmanın; evrene, doğaya ve insana ilişkin öne sürdüğü ontolojik kabullerin katı ve hiyerarşik içerikli olmasıdır. Gerçekten de günümüzde insanların kendi öznelliklerini yeniden keşfetme çabasına girişmeleri, mevcut değer normlarını sorgulamalarına yol açan yeni söylem ve pratiklere iştirak etmeleri bu süreci yaratan koşulların nedenlerinde aranmalıdır.

Çoğunlukla azınlıkların da ayrı bir kimliğe sahip olduğuna dair geniş bir zemin sağlayan küreselleşme olgusu, bu bağlamda kültürel bakımdan homojen bir devlet mitini giderek daha fazla gerçeklikten uzaklaştırmış ve her bir devletin içindeki çoğunluğu, çoğulculuğu ve çeşitliliği daha fazla açık olmaya zorlamıştır.¹¹ Ancak bu gelişme, çokkültürcülük söylemine karşı yeni bir meydan okuyuşu da beraberinde getirmiştir. Bu meydan okuyuş, monokültürün bir ideoloji olarak kullanıldığı modern dönemin

⁹ Ayşe Öncü ve Petra Weyland, "Küreselleşen Kentlerde Yaşam Alanları ve Kimlik Mücadeleleri", Ayşe Öncü ve Petra Weyland (der.), *Mekân, Kültür, İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005, s. 25-26.

¹⁰ Roland Robertson, "Toplum Kuramı, Kültürel Görecelik ve Küresellik Sorunu", Anthony D. King (der.), *Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi*, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1998, s. 105.

¹¹ Will Kymlicka, *Çokkültürlü Yurttaşlık: Azınlık Haklarının Liberal Teorisi*, (Çev. A. Yılmaz), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998, s. 36.

dayattığı *kimlik seçeneksizliğini* bir krize dönüştürmüş ve küreselleşme ile postmodern söylemler, bu durumu küresel bir sorun haline dönüştürmüş bulunmaktalar.

Hukuki ve siyasi sonuçlar doğuracak olan bu gelişmeler, bölgesel aidiyetlerin egemen kültürden boşanmasına yol açarak, yerel kimlik taleplerinin siyasallaşmasına da neden olmaktadır. Bu talebi yaratan koşullar yukarıda da belirtildiği gibi, siyasal birlikteliği simgeleyen ulusal örgütlenmelerin yıllar boyunca dayattıkları tek tipleştirici politikaların insanları, toplulukları ve grupları ezmesinden kaynaklanmıştır.

Çokkültürlülük ya da çokkültürcülük yaklaşımı, işte böyle bir soruna, özellikle de "ulusal kimlik zemininde şekillenen *toplumsal türdeşlik* modelinin sorunlarına... *farklılık zemininde birlik anlayışı*"¹² içinde çözüm bulmak amacıyla siyaset teorisyenleri ve entelektüeller tarafından ortaya atılmış olan politik, politik olduğu kadar da ideolojik yönü ağır basan bir söylemdir. Aslında bu konuyu çekici hale getiren şey, kimliğin özellikle bu dönemde merkezi bir sorun olarak bütün toplumları etkilemeye başlamış olmasıdır. Çünkü bu sorun aynı zamanda dünyadaki küresel siyasette meydana gelen gelişmelerle de doğrudan ilintilidir. Nitekim küresel siyasetin 1980'lerle birlikte ani bir kırılmaya uğrayarak çift kutuplu dünya düzeninin yerini ABD eksenli yeni bir düzen/düzensizliğe bırakması, ulusal ölçekli politik örgütlenmeleri de derinden bir dönüşüme uğratmıştır. Özellikle 1989'da Berlin Duvarının yıkılmasının ardından Almanya'nın birleşmesi ile başlayan ve Sovyetler Birliği'nin parçalanmasıyla devam eden süreç, farklı etnik kimliklerden oluşan devletlerin parçalanmasına varacak gelişmelere kapı aralamıştır. Yugoslavya'nın dağılması, Kanada'da Quebec'in ayrılma isteği, Hindistan'ın Afganistan'la yaşadığı sorunlar, Sudan ve Nijerya'da yaşanan etnik çatışmalar, Irak'taki Kürt sorunu, İspanya'da Bask bölgesi sorunu, Britanya'nın İrlanda ile yaşadığı sorunlar vb. etnik kökenli mücadeleler, kimlik siyasetini ve kimlik tartışmalarını yeniden gündeme getirmiştir.

Gerçekten de günümüzde özellikle "kimlik siyaseti, etnik çalışmalar, köklerin olumlanması, kültürel gurur ya da çığırkan milliyetçilik vs. diye görülen narsist benlik incelemeleri",¹³ bu gelişmelere paralel olarak popüler bir konu hâline gelmiştir. Akademik dünyada başta çağdaş felsefeciler olmak üzere, toplumbilimciler, siyaset bilimci ve psikologların bu denli dikkatini çeken başka bir konunun olmadığı görülmektedir.

"Kimlik Araştırmaları"nın kendi başına hızla büyüyen bir endüstri haline gelmekte olduğu açıklaması ise, kimlik sorununu gösterebilecek yeterli bir açıklama olamaz. Olanlar bunu aşmaktadır. Denebilir ki kim-

¹² Celalettin Vatandaş, *Çok Kültürlülük*, İstanbul, Değişim Yayınları, 2002, s. 17.

¹³ Edward Said, *Kış Ruhu*, (Çev. T. Birkan), İstanbul, Metis Yayınları, 2000, s. 25.

lik, artık çağdaş hayatın diğer tartışmalı yönlerini aydınlatmaya, kavramaya ve incelemeye yarayan bir prizma haline gelmiştir.¹⁴ Çünkü “kültür” ve “kültürel kimlik” son yıllarda dünya toplumları içinde siyasal meşruluk ve etkileme gücü sahibi olmanın da en makul gereçleri” olmuştur.¹⁵

Özellikle “dil, din, milliyet, kültür, tarih ve coğrafya açısından farklı köklerden gelen ulusların bir arada yaşamasından doğan çok kültürlülük, demokrasi, ayrımcılığın önlenmesi, azınlıkların korunması ve etnik merkezli insan hakları konuları temelinde ön plana çıkmıştır.”¹⁶ Günümüzde kimlik üzerindeki tartışmalar monokültürel politikaları gözden düşürmeye yol açmakla birlikte “Nasıl bir kimlik?” ve “Kimin için kimlik?” gibi bireysel tercihleri aşan kolektif grupları da bu tartışmaların içine sevk etmiştir. Bu açıdan günümüzdeki “kimlik çağı” Bauman’ın deyimiyle gürültülü ve öfkeyle doludur.

Modernitenin Kimlik Kurgusu

Sanayi devriminin öncülük ettiği teknik gelişmeler ve bu gelişmelerin toplumsal *habitus*larda yarattığı alt üst oluşlar, başta sosyal bilimciler olmak üzere birçok akademisyenin ilgisini çekti. Özellikle de “Fransız Devrimi’nin hemen ardından yaşanan temel toplumsal değişimin hem normal hem de kaçınılmaz olduğu yönündeki yaygınlaşan kanaat... toplumsal dünyanın nereye gittiğini ve hangi hızla gittiğini daha iyi kontrol edebilmek için toplumsal dünyanın işleyiş kurallarını anlamak” birdenbire acil bir konu haline geldi. Bu ideolojik ihtiyaç bugün sosyal bilimler olarak adlandırdığımız şeyin yaratılmasına yol açtı.¹⁷ Sosyal bilimler bu bağlamda, 19. yüzyılın modern dünyasında ortaya çıktı ve toplumsal mühendislik yolunda gerekli “epistemik biçimlenimi” sağlayacak teknik bir bilim olarak işlev gördü. Böylece sosyal bilimler, toplumsal yapı, kurum ve değerleri bir potada eritecek biçimde yeni ulus kimlikleri yaratmak için amprik olarak doğrulanan sistemli, dünyevi bilgi üretme çabası olarak da tanımlandı.

Batı merkezli olan bu sosyal bilim anlayışı ile kurulmuş toplumsal-lıklar, toplumsal örgütlenmeler ve siyasal modeller, daha çok ulus-devlet formu üzerinde etkili oldu. Çünkü bu anlayışın merkezinde, farklı toplumsal dinamiklerden meydana gelen *kimliklerin*; bütünleştirilmesi, tikelliklerinin tümelleştirilmesi ve çeşitliliklerin törpülenmesin-

¹⁴ Zygmunt Bauman, *Bireyselleşmiş Toplum*, (Çev. Y. Alogan), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2005, s. 173.

¹⁵ Thomas Hylland Eriksen, *Kültür Terörizmi: Kültürel Arınma Düşüncesi Üstüne Bir Deneme*, (Çev. A. Ö. Otçu), İstanbul, Avesta Yayınları, 2000, s. 26.

¹⁶ Savaş Çoban, *Küreselleşme, Ulus Devlet Azınlıklar ve Dil*, İstanbul, Su Yayınları, 2005, s. 54.

¹⁷ Immanuel Wallerstein, *Yeni Bir Sosyal Bilim İçin*, (Çev. E. Abadoğlu), İstanbul, Aram Yayınları, 2003, s. 40.

den oluşmuş homojen bir toplum tasavvuru söz konusuydu. Avrupa merkezci olan bu bilimsel epistemolojinin ontolojik ön kabulleri ise kendi içinde sorunludur. Bu sorun, sadece çokkültürcü bir toplumun yaratımı önünde engel teşkil etmekle kalmamış, aynı zamanda modern bilimin kısmi bir evrensellik adına ötekinin kimlik ve kültürünü bastırması nedeniyle Post-modernizmin farklılığı yücelten yaklaşımını da beraberinde doğurmuştur.

“Modernitenin Kimlik Siyaseti”, aydınlanmanın rasyonel akli temel alan felsefi yaklaşımı üzerinden biçimlenmiştir. Modern dönemin ideallerini biçimlendiren aydınlanma projesi böylece, “insanlığın büyük bir coşku ile peşinden koşacağı yeni hedefler” çizmiş,¹⁸ bu hedeflere yürürken temel ilke; sekülerleşme, rasyonelleşme, yasal-ussal otorite ve püriten ahlak gibi Weber’in klasik tanımlamaları olmuştur. Dolayısıyla bilimsel ve nesnel olma iddiasıyla salt akli merkeze alan modernist düşün, postmodernvari bir deyişle, sadece bir üst anlatı olmaktan öteye geçememiştir.

Modern dönemin kimlik siyasetini belirleyen siyasal örgütlenme tarzı ise, birbirlerine mükemmel biçimde eklenmiş olan ortak bir dil, din, kültür, halk, toprak ve devlet kavramı üzerine inşa edilmiş olan ulus-devlet modelleri olmuştur. Ulus devlet anlayışı ise, özellikle Avrupa’da iki farklı felsefi ekol üzerinden biçimlenmiş. Fransız devriminden kaynaklanan yaklaşım, ulusu *iradi olan ortak bir duygu* çerçevesinde değerlendirirken, Alman Romantik Milliyetçiliği ise ulusçuluğu *tarihsel organik bütünlük* temelinde değerlendirmiştir. Dolayısıyla Fransız ekolu, ulusçuluğa *hukuki* bir bütünlüğün tezahürü bağlamında yaklaşırken, Alman ekolu daha çok ırksal bir temelden hareketle milli bir yaklaşımı benimsemiştir.

II. Dünya savaşıyla birlikte Avrupa’da faşizan yönetimlerin iktidara gelmesinin (Almanya’da Hitler, İspanya’da Franko, İtalya’da Musollini) ardından yaşanan kıyımlar, Alman ekolünün yaşama geçirilmesinin bir sonucudur. Nitekim bu iktidarlar döneminde uygulanan ulusçuluk politikasıyla, alt kültürler başat, egemen kültür altında *homojenleştirilmeye* çalışılmıştır.

Alman Romantik Milliyetçiliğinden kaynaklanan ve ulusu *tarihsel organik bütünlük* olarak gören modelin özünde devlet, düzenleyici ve oluşturucu rolüyle toplumdan önce gelmektedir. Devlet açısından toplum, farklı kitlesel kimliklerden meydana gelen heterojen bir yapıdır ve bu yapının organik bir bütünlüğe dönüştürülmesi -homojenleştirilmesi- zorunludur.¹⁹ Aslında burada kurulmaya çalışılan ulusal kimlik birliği

¹⁸ Ömer Demir, *Bilim Felsefesi*, Ankara, Vadi Yayınları, 2000, s. 148.

¹⁹ M. Zeki Duman, “Küreselleşme Sürecinde Ulusal Devletlerin Geleceği”, *Siyaset ve Toplum*, No 3, 2005, s. 138.

bu anlamda, "herhangi bir "öteki" kimliği kadar, hatta ondan da kurgusal bir kimliktir. Çünkü "içeride" gözükmek isteyen birey tarafından oynanan, sunulan bir üst kimliktir bu. Altında yatan kültürel miras ise, etnografik arkeoloji gerektiren büyük bir sessizliktir."²⁰ Dolayısıyla bu modelde ulusal bütünlüğü yaratabilmenin koşulu, toplumsal farklılıkların görmezden gelindiği, yeni bir kolektif hafızanın yaratılmasında aranmıştır.

Bu açıdan modern dönemin politik örgütlenme biçimi olan ulus-devlet modelinde "mükemmellik ve kusursuzluk, türdeşlikle eşanlamlıdır. Bu türdeşlik düşüncesinin ayrıntılarına inildiğinde ulusun aynı dili konuşan, aynı soydan gelen, aynı dine mensup, aynı kültür ve tarih mirasını paylaşan ve ortak bir düşmanları bulunan insan topluluğu olarak kurgulandığı görülür."²¹ Ulus devlet modelleri bu açıdan, "modern egemen devletin tarihsel ve kavramsal yıkımı ötesinde yeni bir dinamik de üretmiştir."²² Bu dinamik süreç içinde ulusun, aynı tarihi ve kültürü paylaştığı kurgulanır. Aslında kurgulanan "kurgusal etniklik anlayışı olmasaydı ulus tam olarak keyfi bir soyutlama ya da bir düşünce gibi görünmekten de öteye gidemezdi."²³ Ancak, somut bir olgu olarak ortaya çıkan ulus-devletler, içinde barındırdıkları farklı etnik azınlıkları, homojenleştirmek için "ortak bir kültür, simgeler dizisi ve değerler sistemini"²⁴ yaratmaktan da geri durmamışlardır.

Habermas, ulus devleti, ideolojik bir yapı olmaktan çok tarihsel bir olgu olarak görür. Ona göre ulus-devlet, "geçmişinden koparılmış bir milletin, ulus bilinciyle daha gelişmiş ve rasyonelleştirilmiş bir yaşam dünyası içine yeniden yerleştirilmesini olanaklı kılan" gerçekçi bir modeldir.²⁵ Anderson da benzer bir yaklaşım içinde konuya yaklaşmaktadır. Ulus-devletleri, modern dönemde siyasal bütünleşmenin temel bileşkesini oluşturacak biçimde kurgulanmış ideolojik bir düşünce (Hayali bir Cemaat) olduğunda²⁶ ısrar ederken, Smith ise, konuya kolektif kültürel kimliklerin mitleştirilmesi²⁷ olarak bakar. Bauman, ulus-devlete ilişkin öne sürülen bu iddialara karşı daha olumsuz bir tavır takınır. Ona göre ulus-devletler; "görece az

²⁰ Leyla Neyzi, "Memory And Identity", *Modernity and Multiculturalism*, İstanbul, İletişim Yay., 2001, s. 196.

²¹ Ozan Erözden, *Ulus Devlet*, Ankara, Dost Yayınları, 1997, s. 122-123.

²² Micheal Hardt ve Antonio Negri, *İmparatorluk*, (Çev. A. Yılmaz), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000, s. 130.

²³ Etienne Balibar ve Immanuel Wallerstein, *İrk Ulus Sınıf*, (Çev. N. Ökten), İstanbul, Metis Yay., 2000, s. 122.

²⁴ Halis Çetin, *Modernleşme ve Türkiye'de Modernleşme Krizleri*, Ankara, Siyasal Kitapevi, 2003, s. 58.

²⁵ Jürgen Habermas, *Öteki Olmak, Ötekiyle Yaşamak*, (Çev. İ. Aka), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2002, s. 25.

²⁶ Benedict Anderson, *Hayali Cemaatler*, (Çev. İ. Savaşır), İstanbul, Metis Yayınları, 2004, s. 16-22.

²⁷ Anthony D. Smith, *Milli Kimlik*, (Çev. B. S. Şener), İstanbul, İletişim Yayınları, 1999, s. 270.

sayıda becerikli ve başarılı etnisitenin, henüz olgunlaşmamış daha küçük ve talihsiz etnisiteler yığını "olabilecek" ama "asla olmayan" uluslar üzerinde sürdürdüğü bir şiddet öyküsüdür."²⁸

Ulus devletin inşa sürecinin hazin öyküsünü çok çarpıcı örneklerde dile getiren Bauman, modern ulus-devletin tavrını, *bahçeci devlet* metaforuyla izah etmeye çalışır. Nitekim ona göre ulus devletin takındığı tutum, "benimsediği duruş, bahçıvanlık duruşudur. Nüfusun mevcut (yabani, terbiye edilmemiş) durumunu gayri meşru sayıp, var olan yeniden üretim ve özdengeleme mekanizmalarını elden çıkarmıştır. Bunların yerine, değişimi, rasyonel tasarımın öngördüğü istikamete yönelmek amacıyla inşa edilen mekanizmaları yerleştirmiştir... Bu ölçütlere göre, nüfusu ikiye bölmüştür: Beslenecek ve özenle çoğaltılacak faydalı bitkiler ve yok edilecek ya da kökünden sökülecek yabani otlar. Bu ölçütlere göre, (bahçıvanın tasarımınca belirlenen) faydalı bitkilerin gereksinimleri el üstünde tutulmuş, yabani ot ilan edilenlerin ise yok sayılmıştır. Bu ölçütler, bu kategorilerin her ikisini de kendi eğilimini nesnelere olarak aldı, her ikisinin de kendilerine belirleme haklarını reddetti."²⁹

Ulus devlet, bu politik ve ideolojik restorasyonu "kimlik"i, "kültür"ün bir bileşimi olmaktan çıkartıp, dışlayarak yok saydı. Artık var olan, var olması gereken yeni bir kimlik imajıydı. Çünkü "kültür"den boşanan kimlik, ulus devletin ontolojik temelini sağlayacaktı. Oysa "kimlikler ve kültürler asla tümüyle ayrı, homojen varlıklar olamazlardı."³⁰ Kültürün en önemli sacayağını oluşturan "kimlik"lerin böylelikle sterilize edilmesi, toplumsal mühendislik yolunda işlevsel bir rol üstlenmesine yardım etti. Nitekim Bauman, modern ulus devletin *holocaust*'a dayanan politikasını "uygarlık, kendi var ettiği korkunç gücün ahlaklı kullanılacağı güvencesini -artık- veremeyeceğini göstermiştir"³¹ diyerek eleştirir. Ulus-devletin kimlik politikasına yön veren en önemli araçlar ise, genelde devlet güdümünde hareket eden ve aynı zamanda devletin ideolojik ve baskı aygıtları işlevini de üstlenmiş bulunan kurumsal yapılar olmuştur. Eğitim, sağlık, hukuk, aile, sendika, siyasal partiler ve askerlik... bunlardan sadece birkaçıdır.³²

Türdeş toplum yaratma projesinde İtalyan deneyiminde yaşandığı ve büyük federalist ulusçu Giuseppe Mazzini'nin söylediği gibi, "İtalya ülkesini inşa ettik etmesine de, şimdi pek daha meşakkatli bir vazifeye

²⁸ Bauman, *Bireyselleşmiş Toplum*, s. 261-262.

²⁹ Zygmunt Bauman, *Modernite ve Mülphemlik*, (Çev. İ. Türkmen), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2003, s. 34.

³⁰ Jonathan Rutherford, "Yuva Denilen Yer: Kimlik ve Farklılığın Kültürel Politikaları", (Çev. İ. Sağlamer), *Kimlik: Topluluk/Kültür/Farklılık*, İstanbul, Sarmal Yayınevi, 1998, s. 27.

³¹ Zygmunt Bauman, *Modernite ve Holocaust*, (Çev. S. Sertaboğlu), İstanbul, Sarmal Yayınevi, 1997, s. 148.

³² Lous Althusser, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (Çev. A. Tümertekin), İstanbul, İthaki Yayınları, 2003, s. 167-172.

mesulüz: Bizzat İtalyanları inşa etmeliyiz.” deyişi bu noktada manidardır.³³ Yine bu konuda başka bir örnek Fransa’nın, -ulus-devlet modelini modern dünyaya armağan eden ve bizzat bunu uygulayan ilk ülkedir-resmi politikası sonucu yıllarca sömürgeleştirdiği ülkelerde, Fransızca dışındaki dilleri yasaklamasıdır. 1950’lerde bile Korsika’daki okulların duvarlarında şu levhalar asılmıştı. “Yerlere tükürmek ve Korsika’ca konuşmak yasaktır”.³⁴ Dolayısıyla ulus devlet modelinde ulusun parçası ile üyesi olması istenenler birbirlerine benzetilmeye çalışılır. Günlük yaşam pratiklerinde, giyimde, dilde, dinde, müzikte, sanatta...

Modern dönemin kimlik siyasetine yön veren ulus devlet mantığı, bu açıdan kimliksel aidiyetlere “ben” ve “öteki” ikilemi üzerinden yaklaşır. “Öteki” aynı zamanda “yabancı” yani *-karar verilemeyenler-* ailesinin bir üyesi olarak görülmüştür.³⁵ “Yabancı” burada, “modernliğin sabit sınırlar ile yaratmak istediği düzen düşününün, hayali birliğinin ve benzerliğinin imkânsızlığına işaret etmiş ve bu özellikleriyle rahatsız edici ve karışıklık yaratıcı muğlaklıkları ile kararsızlıkları gündeme getirmiştir...” “Öteki” olan yabancı, Derrida’nın deyişiyle “karar verilemezler” kategorisine dâhil³⁶ olmuştur. Çünkü “yabancı”, düzeltilmesi gereken ama düzeltmesi zor olan bir garabet,³⁷ “ötekililiği, farklılık alanını ve korkularımızla kaygılarımızın yöneldiği nesneyi simgeliyordu.”³⁸ Kısacası; Modern dönemin kimlik siyaseti, diyalojik bir ilişkiden ziyade monolojik karakterli ve farklı kimliklere tahammül etmeyen, kapalı, etnosentrik ve baskıcıdır.

Post-Modernitenin Kimlik Kurgusu

Post-modernizm, siyasi bir akım ve kültürel bir kimlik felsefesi olarak 1980’lerle birlikte kıta Avrupa’sında yaşanan entelektüel ve sanatsal etkinliklerin sonucunda ortaya çıktı. Soğuk Savaşın bitimiyle de tetiklenen bu süreç, modernist felsefenin dayandığı araçsal akılçılığa yaptığı radikal eleştirilerle önemli bir düşün ve yazın külliyyatını oluşturdu. Dinin, tarihin, coğrafyanın ve ideolojinin sonunu ilan eden modernist düşünüşüne karşı bu külliyyat, kendisini aynı zamanda “modernist sorunsala bir alternatif, yeni bir yapı, yeni bir kültürel oluşum, yeni bir kimlik tanımını ve yeni bir dönem” olarak tanıttı. En başta da ırk, etnik kimlik, insan hakları ve cinsel kimlik gibi sorunlar etrafında örgütlenen toplum-

³³ Eriksen, *Kültür Terörizmi: Kültürel Arınma Düşüncesi Üstüne Bir Deneme*, s. 57.

³⁴ Şehmus Güzel, *Devlet Ulus*, İstanbul, Alan Yayınları, 1995, s. 105.

³⁵ Bauman, *Modernite ve Müphemlik*, s. 77.

³⁶ Arus Yumul, “The Exclusive Qualities of Modernity/Post-Modernity”, *Modernity and Multiculturalism*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, s. 311.

³⁷ Zygmunt Bauman, *Postmodernlik ve Hoşnutsuzlukları* (Çev. İ. Türkmen), İstanbul, Ayrıntı Yay., 2000, s. 32.

³⁸ Rutherford, “Yuva Denilen Yer: Kimlik ve Farklılığın Kültürel Politikaları”, s. 27.

sal hareketler, kendi aralarındaki farklılıklara rağmen bu yeni siyaset anlayışının öncüsü oldular.³⁹

“Postmodern politik anlayışı, en genelde kimlik politikasının yaşama geçirilmesidir. Özelde ise modernist söylemlerin toplumsal kimlikleri ussal birey ya da sınıf kategorisi içinde özümleyerek geliştirdikleri demokrasi kavramının farklılıkların tanınmasına dayalı radikal demokrasi kavramıyla yer değiştirmesi anlamına gelir. Başka bir deyişle; postmodern kimlik politikası, sivil toplumun farklılıkların tanınmasına dayalı demokratikleşme sürecini tanımlar ve temelini böylece yeni toplumsal hareketler üzerine kurar.”⁴⁰ Postmodernizmin en önemli iddiası, bütün kültürlerle söz hakkı tanıyarak, “sessizlerin sesi” olduğu yönündeki söylemidir.⁴¹ Çünkü postmodernizm “kendisini modern paradigmanın dışında kurmayı, modernliği kendi ölçütleriyle yargılamaktansa üzerinde düşünüp yapıbozumuna uğratmayı önerir.”⁴² Dolayısıyla postmodern toplum, “farklılığın hoş görülmesine dayanır.”⁴³ Dikotomik kalıplar yerine özellikle “farklılığa, bölünmüşlüğe ve çoğulculuğa” vurgu yapar.⁴⁴ “Farklılıkların” tanınmasına dayalı postmodernist kimlik politikası böylece, modernizmin farklılıkları tanımayan, farklılıkları “öteki” kategorisi içinde düşünüp sessizleştiren ve bu temelde kendisini meşrulaştırma yoluna giden bir kimlik politikasına karşı gelmiştir.

Postmodern kimlik politikası, ilk kez “1970’ler sonrası Kanada hükümetinin göçmenleri asimile etmek yerine çok etnikli yapıyı ilerletme politikası için kullandığı bir terim olan “çokkültürcülük” adı altında ortaya çıkmıştır.”⁴⁵ Ancak çokkültürlülük, siyasal bir model olma yolunda yeni bir açılım/imekan olmasına karşın, nasıl bir yönetim biçimini öngöreceği, farklı kimlikleri bir arada ve barış içinde nasıl korumaya çalışacağı gibi modernist politikaların da üstesinden gelemediği sorunlara hâlâ net bir çözüm getirememiştir. Postmodern söylemle de sıkça dile gelen bu kavramın esas vurgusu, modernist kimlik politikasının unutturduğu “ötekilerin” kültürel, cinsel, ırksal, dinsel ve etnik temelden kaynaklanan farklılıkların tanınması ve varlıklarının artık kabul edilmesi noktasında yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda çokkültürcülük, “toplumsal açıdan egemen

³⁹ Fuat Keyman, *Türkiye ve Radikal Demokrasi*, İstanbul, Bağlam Yayınları, 1995, s. 54–57.

⁴⁰ Keyman, *Türkiye ve Radikal Demokrasi*, s. 59.

⁴¹ Ziyaüddin Serdar, *Postmodernizm ve Öteki: Batı Kültürünün Yeni Emperyalizmi*, (Çev. G. Kaçmaz), İstanbul, Söylem Yayınları, 2007, s. 7.

⁴² Pauline Marie Rosenau, *Post-modernizm ve Sosyal Bilimler*, (Çev. T. Birkan), Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2004, s. 21.

⁴³ John W. Murphy, *Postmodern Sosyal Analiz ve Postmodern Eleştiri*, (Çev. H. Arslan), İstanbul, Paradigma Yayınları, 2000, s. 183.

⁴⁴ Zekiye Demir, *Modern ve Postmodern Feminizm*, İstanbul, İz Yayıncılık, 1997, s. 38.

⁴⁵ Kymlicka, *Çokkültürlü Yurttaşlık: Azınlık Haklarının Liberal Teorisi*, s. 47.

olanların, "azınlık" olanların, kültürel geçmişlerinin kendilerinkinden farklı olduğunu teslim ettiği bir söylem"⁴⁶ olarak da görülebilir.

Çokkültürcü bakışın; sadece politik bir duruş, etnik kimlik tartışmalarına bir cevap, birlikte yaşamın referansı olabilme imkânını sunması dışında, insan ilişkilerine yeni bakış getirdiğini ifade edenler, bunu yeni küresel paradigmanın habercisi olarak müjdelemekteler. Nitekim bunlara göre *Çokkültürlülük Politikası*, tüm kültürel tikellikleri geçmişin kalıntıları olarak değil, tümelliklerin bir arada var olmasını sağlayan modern ötesi bir yaklaşım, insan yaşamına ilişkin yeni felsefi bir kuram veya "yeni politik bir öğreti"⁴⁷ olma niteliğindedir. Yine bunlara göre aslında çokkültürcülük, kültürel ve toplumsal bütünlüğe ve öteki birimlerin bütünlüğüne saygı duyulmasına vurgu yapıyor. Amaç, "etnik, cinsel, ırksal, dinsel, sınıfsal ve kültürel farklılıkları vurgulayan ve insanların kendi tikelliklerini keşfetme ve koruma çabası içinde oldukları çokkültürlü bir dünya" kurmaktır.⁴⁸ Çünkü çokkültürcü yaklaşım; modernitenin aksine "ötekiliğe, farklılığa, çoğulluğa, yerel olana, özgül olana, perspektife"⁴⁹, kısacası bütün kimliklere, eşit mesafede durmak gerekliliğini savunuyor. Dolayısıyla çokkültürlü bir bakış açısı; totalleştirmeye dayanan her tür söylem ve bu söylemin temsil ettiği her tür görüşü başta reddediyor.⁵⁰ Bir toplumda farklı kimlikleri bir arada ve karşılıklı olarak tanıma olanağını sunması, varolan kültürel değerleri koruması, çokkültürlülüğün liberal ve demokratik⁵¹ felsefesini yansıtıyor. Çünkü liberal demokrasi, "öteki"yi tanıma olanağını sunmakla sadece birlikte yaşamın ontolojik koşullarını yaratmıyor aynı zamanda bizlere ortak yaşamı zenginleştirecek⁵² bir anlam dünyasını oluşturma imkânını da veriyor.

Postmodern kimlik politikasını savunanlara göre çokkültürlülük, aslında "hem modern toplumun kültürel bakımdan türdeş olmadığı anlamında bir tespiti, hem de bu çeşitliliğin barışçıl bir beraberlik için engel olmadığı anlamında bir yargıyı ifade eder. Ancak toplumun heterojen olduğunu, çokkültürlü bir dokusu olduğunu veya bunun bizatihi iyi bir şey olduğunu tespit etmek bu açıdan yeterli değildir. Bu çeşitliliğin toplumsal alandan siyasi alana nasıl aktarılacağı, çokkültürlülüğü

⁴⁶ Nancy Lindisfarne, *Elhamdülillah Laikiz*, (Çev. S. Somuncuoğlu), İstanbul, İletişim Yayınları, 2002, s. 67.

⁴⁷ Bhikhu Parekh, *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek: Kültürel Çeşitlilik ve Siyasi Teori*, (Çev. B. Tanrıseven), Ankara, Phoenix Yayınları, 2002, s. 427.

⁴⁸ Brian Fay, *Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi*, (Çev. İ. Türkmen), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2001, s. 16.

⁴⁹ Robert Hollinger, *Postmodernizm ve Sosyal Bilimler*, (Çev. A. Cevizci), İstanbul, Paradigma Yay., 2005, s. 257.

⁵⁰ Atilla Silkti, *Çokkültürcülük ve Çağdaş Asyalı-Amerikan Şiiri*, İzmir, Ege Üniversitesi Yayınları, 2005, s. 13.

⁵¹ Ali Osman Gündoğan, "Türkiyelilik ve Çok Kültürlülük", M. Çağatay Özdemir, (der.), *Çok Kültürlülük ve Türkiyelilik*, Ankara, Tekağaç Yayınları, 2005, s. 111.

⁵² Amy Gutmann, *Çokkültürcülük*, Amy Gutmann, (haz.), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2000, s. 29.

dikkate alan ve ona dayanan bir siyasi tasavvurun niteliği de bir o kadar önemlidir. Çünkü postmodernler; etnik, dini, kültürel ve benzeri kimliklerin yükseldiği bir tarih döneminde yaşadığımızı, bu kimlikler veya kültürler üzerindeki vurgunun, kimi zaman insan hakları ve barış gibi değerlerin önüne geçebildiğini” söylemekte. ⁵³

Çokkültürlü politikaların sadece “farklılıkların tanınması”na, Stuart Hall’ın deyişle “farklılığın egzotikası”na⁵⁴ vurgu yapmadığını aynı zamanda çağdaş toplumsal değerlere (demokrasi, insan hakları, eşitlik, adalet, özgürlük vb) yaptığı katkı nedeniyle de önemli olduğunu dile getirenler, bunun günümüzde demokratik toplumsal barışın sağlanması için de gerekli bir yaklaşım olduğunda ısrar ederler. Nitekim Keyman’a göre;

“çokkültürcülüğün yaşama geçirildiği bir toplum, farklılığı bir aykırılık, bir saptama olarak değil, aksine toplumsal yaşamın zenginleşmesine olumlu bir katkı olarak gördüğü için demokratik ve çoğulcudur. Demokratiktir; çünkü böyle bir toplum içinde tüm vatandaşlar ortak olarak paylaşmış oldukları “insan olma erdemi” temelinde aynı formal-yasal haklara sahip bireyler olarak düşünülür. Çoğulcudur; çünkü böyle bir toplum içinde aynı vatandaşların farklı kültürel kimliklere sahip olduğu ve bağlamda ayrıştıkları kabul edilerek, “kültürel farklılık erdemi” temelinde hareket eden çokkültürlü bir toplumsal yaşamın varlığı olumlanır.”⁵⁵

Toplumsal barışı ve eşitliği sağlayacağı düşünülen çokkültürlülük kavramının aslında iki farklı boyutu söz konusudur. Bunlardan *birincisi*, çokkültürlü yaklaşımın kültürel relativizme yaptığı aşırı vurgu nedeniyle kültürlerin kendi içine kapanmasına yol açarak ortak iletişim ve etkileşim olanağını ortadan kaldırma ihtimalinin olmasıdır. *İkincisi* ise, çokkültürlülüğü yerel sınırlara hapsedilmeden, karşılıklı bir zenginleşme imkânı olarak kullanılması durumudur. Bunun için de kültürlerin eşitliğinin benimsenmesi, her kültüre saygı duymak, kültürler arasında hiyerarşinin olmadığını kabullenmekle mümkündür.⁵⁶ Genelleştirilebilir kültürel bir duruş olarak çokkültürlülüğün bu perspektifi sunabilmesi yeni bir insan modelini “dünya vatandaşlığı” ve yeni bir ahlâk tasarımı/anlayışını “global etik” zorunlu kılmıştır. “Global etik”, bu bağlamda “bireysel ve ulusal etik bilincini aşan, dünyadaki tüm insanları kapsayan etik bir duyarlılığı ve sorumluluğu ifade etmektedir. Yani, bireyin eylemlerinde kendisini tüm insanlığa karşı görevli ve sorumlu bilmesi, aile, kavim ve ulus sınırlarını aşmasıdır.”⁵⁷ “Dünya vatandaşlığı” kavramı ise,

⁵³ Yılmaz Ensaroğlu, “Multiculturalism in the Process of Modernism”, *Modernity and Multiculturalism*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, s. 90.

⁵⁴ Stuart Hall, “Eski ve Yeni Kimlikler”, Anthony D. King (der.), *Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi*, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1998, s. 80.

⁵⁵ Keyman, *Türkiye ve Radikal Demokrasi*, s. 158.

⁵⁶ Önal Sayın, “Dünyada Yeni Eşitsizlik Anlayışları”, *Sosyoloji Dergisi*, No 2-13, 2004, s. 166-169.

⁵⁷ Yasin Ceylan, “Global Etik”, *Doğu Batı*, No 18, 2002, s. 246.

siyaset sahnesinde yeni bir kimlik figürü olarak, yerelin bakış açısını dışlamak zorunda olmayan kozmopolitan bir tavidir.

Politik bir tavır olarak kozmopolitan düşüncesinin temelinde ise,

“bireylerin kendi kültürel tavırlarının farkında olup buna değer verebilen ve öteki yerelliklerdeki insanlarla kendilerini eşit görerek müzakerede bulunabilen insanlardır. Ancak aynı zamanda yereli de aşarak uzak mesafedeki yerleri ve uzun vadede doğacak sonuçları da düşünebilme, ortak küresel çıkarları göz önüne alıp, bu çıkarları savunmak amacıyla, başka fi-kirlere sahip insanlarla diyaloga dayalı akıllı bir ilişki içine girebilme kapasitesine sahip olabilmektedir.”⁵⁸

Böylece kozmopolitan düşüncenin temel taşı, “kendini ötekinin gözü ile görebilmek, kendini, kendine benzeyenlerin arasına hapsedmemektir. Bugün kozmopolitan düşüncenin karşısında yer alan en güçlü düşünce kabileciliktir. Örneğin, sadece siyahların katıldığı siyah Amerikan edebiyatı toplantıları, sadece inananların katıldığı İslam felsefesi toplantıları ya da sadece Kürtlerin katıldığı kimlik temalı toplantılar, kozmopolitan düşünce ile çelişmektedir. Bugün demokrasinin anahtarı, ulusal olan ile kabileci olan ile boşanmak ve uluslararası hukuk ile evlenmekten geçiyor.”⁵⁹

Kozmopolitan politikayı savunanların bu iyimser tutumlarına karşın çokkültürlülüğün tikel kimliklere yaptığı aşırı vurgu, tümel çıkarları manipüle edici bir aracı olabilir mi sorusunu akla getirmektedir. Gerçekten de tekil kimlikleri egemen kültürün değerleri içinde eriterek monokültürel bir toplumsal yapı inşa etmeyi amaçlayan modernist politikalara karşı alternatif bir çözüm olarak öne çıkarılan çokkültürlülük anlayışı, göreceliği ve farklılığı kutsayarak yeni sorunlar ortaya çıkarabilir mi? Aslında çokkültürlülük ideolojisi “aynı zamanda bir madalyonun iki yüzü gibidir. Bir yüzünde insanların farklı olabilmelerine elverişlidir. Diğer yüzünde ise onlara eşdeğerli bireyler olarak davranılmasına engel olur.”⁶⁰ Taylor da “Tanınma Politikası” adlı makalesinde bu durumun yaratabileceği sakıncalardan söz etmekte ve çokkültürcü politikaların “bazı kültürlerin öbürlerine zorla dayatılmasıyla ve bu dayatmaya itici güç oluşturan üstünlük varsayımıyla çok yakından bağlantılı”⁶¹ olduğunu belirtmektedir.

Bu yöndeki tartışma ve eleştiriler ise iki noktada yoğunlaşmaktadır. *Birincisi*, çokkültürlü bakışın; hukuki (*de jure*) birliği parçalayarak her etnik kimliğin, her bireysel tutum, davranışın haklı gösterilmesini sağlayacak gelişmelere zemin hazırlayacağı ve böylece toplumsal normları

⁵⁸ John Tomlinson, *Küreselleşme ve Kültür*, (Çev. A. Eker), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2004, s. 262.

⁵⁹ Ayşe Kadioğlu, “İskender ve Kozmopolitan Düşünce”, *Radikal Ek-2*, 05 Aralık 2004, s. 1.

⁶⁰ Eriksen, *Kültür Terörizmi: Kültürel Arınma Düşüncesi Üstüne Bir Deneme*, s. 39.

⁶¹ Charles Taylor, “Tanınma Politikası”, *Çokkültürcülük*, Amy Gutmann (haz.), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2000, s. 71.

devre dışı bırakacağından keyfi uygulamaları yaratacağı iddia edilmektedir. Bu kaygıyı dile getirenlerin başında çokkültürlü politikalar üzerindeki çalışmalarıyla dikkat çeken Kymlicka gelmektedir. Nitekim ona göre çokkültürlü bir politikanın beraberinde getireceği en önemli sakınca,

“çok etniklilik haklarının iç kısıtlamalar dayatmak için kullanılma ihtimalinin ortaya çıkmasıdır. Örneğin, göçmen grupları ve dinsel azınlıklar, ilke olarak üyelerine geleneksel kültürel pratikleri dayatmak için yasal güç sahibi olmak isterler. Etnik gruplar, çocuğun cemaati terk etme şansını azaltmak için, yasal olarak tespit edilmiş yaşa gelmeden çocuklarını okullardan alma hakkı ya da bilinçli rızayı gözetemeyen mevcut yasaları çiğneyen kadınların sünnet edilmesi veya anlaşmalı zoraki evlilikler gibi geleneksel âdetlerini sürdürme hakkı talep edebilirler. Ev dışında çalıştıkları için eşlerine dayak atan ve sonra da karısını dövmenin geldikleri yurtlarında kabul edilebilir bir uygulama olmasını yasal bir savunma olarak kullanan koca örnekleri vardır.”⁶²

Kültürel göreceliğe verilen bu müsamahaların getirdiği sonuçlar, kimlik sorunsalını çözmek bir yana toplumsal birlikteliği fiilen (*de facto*) ortadan kaldırmaya dönük yeni uygulamalar getirebilir.

Çokkültürcü politikalara ilişkin yapılan diğer bir eleştiri, söz konusu bu söylemin (çokkültürcülük) ideolojik bir içerik taşıdığını ve belli kesimlerin (özellikle küresel sermaye gruplarının) çıkarlarını korumaya dönük bir manipülasyon aracı olduğu şeklindeki tespitlerdir. Nitekim Zizek, 'e göre çokkültürcülük; “kendi tikel kültüründe kök salmadan yerel kültürlere karşı tepeden bakan Avrupa merkezci mesafe ve/veya saygı tavrını içerir.”⁶³ Başka bir deyişle çokkültürcülük; “tekzip edilmiş, tersine çevrilmiş, göndermesi kendinde bir ırkçılık biçimidir, “mesafeli bir ırkçılıktır”- öteki'nin kimliğine “saygı gösterir”- aslında ötekinin tikelliğine duyulan “saygı” kendisinin üstünlüğünü, hükümdarlığını ve otoritesini kurma yoludur.”⁶⁴ “Öteki'ni, karşısında kendisinin, çokkültürcünün, ayrıcalıklı evrensel konumu sayesinde mümkün kılınmış bir mesafe takındığı, kendi içine kapalı, “sahici” bir cemaat olarak görür. Çokkültürcünün öteki'nin özgüllüğüne duyduğu saygı, tam da kendi üstünlüğünü beyan etme biçimidir. Çokkültürcü evrensellik aslında *Avrupamerkezci*dir.”⁶⁵

⁶² Kymlicka, *Çokkültürlü Yurttaşlık: Azınlık Haklarının Liberal Teorisi*, s. 80.

⁶³ Slavoj Zizek, *Kırılğan Temas*, (Çev. T. Birkan), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2002, s. 282.

⁶⁴ David Llyod, “Race Under Representation” *Literary Review*, Oxford, 1991, aktaran, Meyda Yeğenoğlu, “Küreselleşen Dünyada Çokkültürlülük ve Konukseverlik”, *Toplum ve Bilim*, No 92, 2002, s. 12-13.

⁶⁵ Slavoj, Zizek “Çokkültürcülük ya da çokuluslu Kapitalizmin Kültürel Mantiği”, (Çev. T. Birkan), *Deftter* No 44, 2001, s. 166.

Sonuç

Modernite kendisini insanlığa bir "akıl çağı", "aydınlanma çağı", "pozitivizm çağı" "rasyonalizm çağı", vb. değerlerle takdim etti. Hakikat ve mükemmellik sıkça başvurduğu kavramlar oldu. Doğa, evren ve toplum keşfedilerek, ussal yasalarla yeniden düzenlenecekti. Bu minvalde hiçbir sorun çözümsüz, hiçbir soru cevapsız kalmayacaktı. Çünkü modernizm "toplumu bütünüyle kuşatan kapsamlı ve insanlığa çok yönlü vaatlerde bulunan bir toplumsal projeydi."⁶⁶ Oysa başta totalitarizm olmak üzere insanlığı yıkıma götüren savaşlar, modern paradigmanın dayandığı değerlerden kaynaklandı. Böylece, Modernliğin sicili kötü notlarla doldu. Modernitenin kimlik politikası da totalleştirici bir ideolojiye, yekpare bir toplum düzenine dayandığı için varolan sorunları bir tarafa, yeni soru/sorunlar yarattı. Giddens'in deyişiyle modernitenin yarattığı "ontolojik güvensizlik"⁶⁷ yeni bir paradigma değişimine, yeni bir toplum ve düzen fikrine ihtiyacı gündeme getirdi.

Postmodern söylem bu temelden hareketle moderniteyi ve onun dayandığı ontolojik ve epistemolojik dayanaklarını yapıbozumuna uğratarak eleştirel ve karşıt bir ideoloji olarak belirdi. En başta modernitenin "ötekinin reddine, farklılığın, kendi kimliğimizin güvenliği adına değersizleştirilmiş bir ötekisine indirgenmesine karşı çıktı."⁶⁸ Böylelikle özellikle "kimlik kavramının referansı 19. yüzyılın siyasal süreçlerinde belirlenmiş "ulusal sınırlar" olmaktan çıkarak; cemaatlere, halklara, dil gruplarına ya da tarihi hatıra ortaklıklarına hatta cinsel gruplaşmalara, kurgusal ya da somut küçük gruplara doğru boyutunu küçültmekte, yani çoğullaşmaya"⁶⁹ başlamaktadır.

Küreselleşme süreci ise, farklı etnik ve dini kimlikleri monokültürel bir tasavvurla dönüştürmeye kalkışan "modern kimlik politikası"na eleştirel bir tavır getirmektedir. Küreselleşme, farklılıkların tek bir potada eritildiği, homojenleştirildiği dolayısıyla etnik çatışmalara yol açan uygulamalar olduğu tespitinden hareket eden yeni postmodern kimlik arayışlarına kapı aralamakta ancak, bir çözüm reçetesi olarak sunulan "çokkültürcü politikalar"ın, teorik açıdan iyi kurgulanmış olmasına karşın pratikteki uygulamaları, bırakın varolan sorunları ortadan kaldırmayı, yeni sorunsal alanlar meydana getirmektedir. Örneklerini daha çok Amerika ve Kanada'da gördüğümüz bu yapılanmanın alternatif bir kimlik politikası olma şansı güç görünmektedir. Bu açıdan Post-

⁶⁶ Demir, *Modern ve Postmodern Feminizm*, s. 26.

⁶⁷ Anthony Giddens, *Modernliğin Sonuçları*, (Çev. E. Kuşdil), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998, s. 92.

⁶⁸ David West, *Kıta Avrupası Felsefesine Giriş*, (Çev. A. Cevizci), İstanbul, Paradigma Yayınları, 1998, s. 288.

⁶⁹ Suavi Aydın, *Aydın, Kimlik Sorunu, Ulusallık ve "Türk Kimliği"*, Ankara, Öteki Yayınevi, 1998, s. 11.

modern durum, her ne kadar kimi çevrelerin iddia ettiği gibi, “yeni bir kültürel yaklaşım, ya da yeni bir yaşam felsefesi” olanağını yarattığı savunulsa da⁷⁰ aslında modernitenin kimlik politikasından çok farklı bir açılım getirmemektedir. Zizek’in çok güzel betimlediği gibi, “günümüzde modernliğin başlarındaki ulus inşa etme sürecinin tam tersi bir süreçle karşı karşıyayız. “Etnik olanın uluslaştırılması”-etnik olanın etnikliğinden arındırılarak, “aşılarak” ulusal olana dönüştürülmesi-yerine, “etnik kökler” arayışının (ya da yeniden inşasının) yenilendiği, “ulusal olanın etnikleştirilmesi” süreciyle karşı karşıyayız.”⁷¹

Görünen o ki, dünyada yaşanan kültürel çatışmalar, kültürel *habitus*-lar temelinde ortaya çıkan sorunlar, var olmaya devam edecektir. Çünkü ulusal, etnik ve dini grupların kültür bağlantılı talepleri her geçen gün sosyo-politik düzene bir meydan okuma, yerleşik kurumlara, ideolojilere ve siyasal düzenlere bir başkaldırı hüviyetine dönüşmektedir.⁷² Bu durum, ulusal devletlerin hareket ve meşruiyet alanlarını daraltmakta birlikte yeni kimlik politikalarının acilen uygulanması gerektiğini de gündeme getirmektedir. Yaşanılan kimlik sorunlarının çözümü için çokkültürcü bakışın alternatif bir politika olabilme imkânı zor görünmektedir. Belki de Fay’ın belirttiği gibi; yaşanan sorunlar karşısında; farklılığın yerine aktarışımı, bütünlüğün yerine açıklık ve etkileşimi, direnişin yerine de öğrenmeyi koymak gerekir. Başka bir deyişle “ne evrenselliği ne de farklılığı yüceltmek... tümellikle tikelliği, evrenselcilikle farklılığı birlikte yaşatmak”⁷³ önemli olacaktır. İkili düşünce biçimlerinin yerine diyalektik düşünceyi yerleştirmek ise, monolojik değil diyaloik olabilmeyi başarmaktan geçecektir.

⁷⁰ Ahmet Özkiraz, *Modernleşme Teorileri ve Postmodern Durum*, Konya, Çizgi Kitabevi, 2003, s. 98.

⁷¹ Zizek, “Çokkültürcülük ya da Çokuluslu Kapitalizmin Kültürel Mantiği”, s. 163.

⁷² Nazif Tok, *Kültür, Kimlik ve Siyaset*, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000, s. 311.

⁷³ Nuri Bilgin, *Kolektif Kimlik*, Ankara, Sistem Yayıncılık, 1999, s. 203.

Kaynakça

- Althusser, Lous, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (Çev. A. Tümertekin), İstanbul, İthaki Yayınları, 2003.
- Anderson, Benedict, *Hayali Cemaatler*, (Çev. İ. Savaşır), İstanbul, Metis Yay., 2004.
- Aydın, Suavi, *Aydın, Kimlik Sorunu, Ulusallık ve "Türk Kimliği"*, Ankara, Öteki Yayınları, 1998.
- Balibar, Etienne ve Immanuel Wallerstein, *İrk Ulus Sınıf*, (Çev. N. Ökten), İstanbul, Metis Yayınları, 2000.
- Bauman Zygmunt, *Modernite ve Holocaust*, (Çev. S. Sertabiboğlu), İstanbul, Sarmal Yayınları, 1997.
- _____, *Küreselleşme*, (Çev. A. Yılmaz) İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999.
- _____, *Postmodernlik ve Hoşnutsuzlukları* (Çev. İ. Türkmen), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000.
- _____, *Siyaset Arayışı*, (Çev. T. Birkan), İstanbul, Metis Yayınları, 2000.
- _____, *Modernite ve Müphemlik*, (Çev. İ. Türkmen), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2003.
- _____, *Bireyselleşmiş Toplum*, (Çev. Y. Alogan), İst., Ayrıntı Yay., 2005.
- Bilgin, Nuri, *Kolektif Kimlik*, Ankara, Sistem Yayıncılık, 1999.
- Ceylan, Yasin, "Global Etik", *Doğu Batı* No 18, 2002.
- Çetin, Halis, *Modernleşme ve Türkiye'de Modernleştirme Krizleri*, Ankara, Siyasal Kitapevi, 2003.
- Çoban, Savaş, *Küreselleşme, Ulus Devlet Azınlıklar ve Dil*, İstanbul, Su Yay., 2005.
- Demir, Ömer, *Bilim Felsefesi*, Ankara, Vadi Yayınları, 2000.
- Demir, Zekiye, *Modern ve Postmodern Feminizm*, İstanbul, İz Yayıncılık, 1997.
- Duman, M. Zeki, "Küreselleşme Sürecinde Ulusal Devletlerin Geleceği", *Siyaset ve Toplum* No, 3, 2005.
- Eagleton, Terry, *Kültür Yorumları*, (Çev. Ö.Çelik), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2005.
- Ensaroğlu, Yılmaz, "Multiculturalism in the Process of Modernism", *Modernity and Multiculturalism*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001.
- Eriksen, Thomas Hylland, *Kültür Terörizmi: Kültürel Arınma Düşüncesi Üstüne Bir Deneme*, (Çev. A. Ö. Otçu), İstanbul, Avesta Yayınları, 2000.
- Erözden, Ozan, *Ulus Devlet*, Ankara, Dost yayınları, 1997.
- Fay Brian, *Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi*, (Çev. İ. Türkmen), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2001.
- Featherstone, Mike, "Global Culture: An Introduction", Mike Featherstone (der.), *Global Culture: Nationalism, Globalization and Modernity*, Londra, Sage Publications, 1997.

Moderninden Post-Moderne Geçişte Kimlik Tartışmaları ve Çokkültürlülük

Friedman, Jonathan, "Being in the World: Globalization and Localization", Mike Featherstone (der.), *Global Culture: Nationalism, Globalization and Modernity*, London, Sage Publucation, 1997.

Giddens, Anthony, *Modernliğin Sonuçları*, (Çev. E. Kuşdil), İstanbul, Ayrıntı Yay., 1998.

Gutmann, Amy, *Çokkültürcülük*, Amy Gutmann (Haz.), (Çev. Ö. Kabakçioğlu), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2000.

Gündoğan, Ali Osman, "Türkiyelilik ve Çok Kültürlülük", M. Çağatay Özdemir (der.), *Çok Kültürlülük ve Türkiyelilik*, Ankara, Tekağaç Yayınları, 2005.

Güzel, Şehmus, *Devlet Ulus*, İstanbul, Alan Yayınları, 1995.

Habermas, Jurgen, *Öteki Olmak, Ötekiyle Yaşamak*, (Çev. İ. Aka), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2002.

Hall, Stuart, "Eski ve Yeni Kimlikler", King Anthony D., (der.), *Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi*, (Çev. G. Seçkin-Ü. H. Yolsal), Ankara, Bilim ve Sanat Yay., 1998.

Hardt, Michael ve Antonio Negri, *İmparatorluk*, (Çev. A. Yılmaz), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000.

Hirst, Paul ve Frahama Thompson, *Küreselleşme Sorgulanıyor*, (Çev. Ç. Erdem-E. Yücel), Ankara, Dost Yayınları, 2003.

Hollinger, Robert, *Postmodernizm ve Sosyal Bilimler*, (Çev. A. Cevizci), İstanbul, Paradigma Yayınları, 2005.

Kadıoğlu, Ayşe, "İskender ve Kozmopolitan Düşünce", *Radikal Ek-2*, 05 Aralık 2004.

Keyman, Fuat, *Türkiye ve Radikal Demokrasi*, İstanbul, Bağlam Yayınları, 1995.

Kymlicka, Will, *Çokkültürlü Yurttaşlık: Azınlık Haklarının Liberal Teorisi*, (Çev. A. Yılmaz), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998.

Lindisfarne, Nancy, *Elhamdulillah Laikiz*, (Çev. S. Somuncuoğlu), İstanbul, İletişim Yayınları, 2002.

Llyod, David, "Race under representation" *Literary Review*, Oxford, 1991, aktaran, Yeğenoğlu Meyda, "Küreselleşen Dünyada Çokkültürlülük ve Konukseverlik", *Toplum ve Bilim*, No 92, 2002.

Murphy, W.John, *Postmodern Sosyal Analiz ve Postmodern Eleştiri*, (Çev. H.Arslan), İstanbul, Paradigma Yayınları, 2000.

Neyzi, Leyla, "Memory And Identity", *Modernity and Multiculturalism*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001.

Öncü, Ayşe ve Weyland Petra, "Küreselleşen Kentlerde Yaşam Alanları ve Kimlik Mücadeleleri", Öncü Ayşe&Petra Weyland (der.), *Mekân, Kültür, İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005.

Özkiraz, Ahmet, *Modernleşme Teorileri ve Postmodern Durum*, Konya, Çizgi Kitabevi, 2003.

Parekh, Bhikhu, *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek: Kültürel Çeşitlilik ve Siyasi Teori*, (Çev. B. Tanrıseven), Ankara, Phoenix Yayınları, 2002.

Robertson, Roland, "Toplum Kuramı, Kültürel Görecelik ve Küresellik Sorunu", King Anthony D. (der.), *Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi*, (Çev. G. Seçkin-Ü. H. Yolsal), Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1998.

Rosenau, Pauline Marie, *Postmodernizm ve Toplum Bilimleri*, (Çev. T. Birkan), Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2004.

Rutherford, Jonathan, "Yuva Denilen Yer: Kimlik ve Farklılığın Kültürel Politikaları", *Kimlik:Topluluk/Kültür/Farklılık*, (Çev. İ. Sağlamer), İstanbul, Sarmal Yayınevi, 1998.

Said, Edward, *Kış Ruhı*, (Çev. T. Birkan), İstanbul, Metis Yayınları, 2000.

Sarıbay, Ali Yaşar, *Modernitenin İronisi Olarak Globalleşme*, İstanbul, Everest Yayınları, 2004.

Sayın, Önal, "Dünyada Yeni Eşitsizlik Anlayışları", *Sosyoloji Dergisi*, İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No 12-13, 2004.

Serdar, Ziyaüddin, *Postmodernizm ve Öteki: Batı Kültürünün Yeni Emperyalizmi*, (Çev. G. Kaçmaz), İstanbul, Söylem Yayınları, 2007.

Silkü, Atilla, *Çokkültürcülük ve Çağdaş Asyalı-Amerikan Şiiri*, İzmir, Ege Üniv., Yayınları, 2005.

Smith, Anthony D., *Milli Kimlik*, (Çev. B. S. Şener), İstanbul, İletişim Yayınları, 1999.

Taylor Charles, "Tanınma Politikası", *Çokkültürcülük*, Amy Gutmann, (Haz.), (Çev. Y. Salman), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2000.

Tok, Nazif, *Kültür, Kimlik ve Siyaset*, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2000.

Tomlinson, John, *Küreselleşme ve Kültür*, (Çev. A. Eker), İstanbul, Ayrıntı Yay., 2004.

Vatandaş, Celalettin, *Çok Kültürlülük*, İstanbul, Değişim Yayınları, 2002.

Wallerstein, Immanuel, *Yeni Bir Sosyal Bilim İçin*, (Çev. E. Abadoğlu), İstanbul, Aram Yayınları, 2003.

West, David, *Kıta Avrupa'sı Felsefesine Giriş*, (Çev. A. Cevizci), İstanbul, Paradigma Yayınları, 1998.

Yumul, Arus, "The Exclusive Qualities of Modernity/Post-Modernity", *Modernity and Multiculturalisme*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001.

Zizek, Slavoj, *Kırılğan Temas*, (Çev. T. Birkan), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2002.

_____, "Çokkültürcülük ya da Çokuluslu Kapitalizmin Kültürel Mantiği", (Çev. T. Birkan), *Defer* No 44, 2001.

Summary

The main topics of this article are modernity, post modernity, identity policies, approaches to identification and the effects of globalization on identities. After the cold war, the bipolar structure of the world gave way to a world with a single pole. Together with the changing structure of the world, globalization, which soon followed, brought the emergence of new borders and altered the modern nation state and national identity. Neo-liberalism spread in the USA, Canada and Western Europe and new conservative parties came to power. Globalization gained an ideological and political identity. A chaotic period, which affected all societies with unexpected results, affected identity based politics and political organizations, (i.e. states) which depended on this identity. In the political economy of globalization, these political organizations, or modern nation-states, were seen as a problem to be overcome. In order to solve this problem, a political struggle emerged.

This study analyzes the attitudes of modern and post modern politics on national identity in two categories. First, an attempt was made to analyze the enlightenment, rational social structure and single-identity based cultural politics of modernity. The identity problem of post modernity was also considered. The effects of nation-states' struggle for a homogenous society for centuries on identities were discussed; the modern paradigm identity rhetoric was based on creating a homogeneous society-state. In this period, cultural varieties were ignored, and sometimes suppressed while national culture was elevated.

The emergence of the identity question in the 1980s produced redefinition of classical society-state models. Varieties were reconsidered based on political speeches, historical roots, nationality, and cultural inheritance. National myths emerged and people started to seek an identity. During this search for identity, multiculturalism as a keyword took a central place in academic, political and cultural studies. Multiculturalism keyword should be analyzed as an emergence of localization against globalization and this caused the emergence of several approaches, theories and problems. Although "multicultural society" is a harmonic rhetoric, it caused new problems because modernity deciphered identity politics and tried to create a new personality/identity philosophy with post-modern expansions. The reason for these new problems is that the multiculturalism concept failed to propose an alternative to nation-states thus jeopardizing modern political structures' – nation states – by attacking their primary values.

Identity discussions, which would have legal and political consequences, were becoming more popular day by day. These postmodern speeches, which affect social dynamics by discussing minority and immigrant rights, would have a significant impact on societies in this period. The primary reasons are related to both modern and post-modern ideologies. First of all, let us consider the identity politics of modernity:

Modernity introduced itself with values such as “intelligence age”, “enlightenment age”, “positivist age” and “rationalist age”. It referred to truth and perfection frequently. Nature, universe and society would be discovered and reorganized based on national laws. No problem would remain without a solution and no question would remain unanswered. Modernism was seen as the only power capable of rationalizing the whole society. However, destructive wars and totalitarianism were based on the same values that are mentioned frequently in the modernity paradigm. Since the identity politics of modernity was based on a totalitarian ideology, a monolithic social structure, it introduced new problems in addition to the existing problems. As Giddens says, the ontological contradiction created by modernity made necessary a new paradigm of society.

Accordingly, postmodern discourses criticized modernity and its ontological and epistemological bases. At the beginning, postmodernism took a political stand by opposing the fact that modernity rejects the other and ignores differences. Therefore, identity based discussions affected all states. Marginal ideologies, which tend to divide states, were supported. After this point, states started to see the identity problem as not merely a personal issue but a delicate issue that should be handled carefully.

The globalization period criticized “modern identity policies” that made an attempt to melt different ethnic and religious identities into one within a monocultural concept. Globalization allowed a new post modern identity search which attempted homogenization by melting the differences in a single pot which caused ethnic conflicts. However, as a solution, it suggested multiculturalism which was constructed carefully. However, in practice, multiculturalism only produced many more problems.

It seems very difficult to defend the multicultural structure, seen mostly in the USA and Canada, as an alternative to identity politics. From this perspective, although some claim that post modernity introduces a new cultural perspective and creates the possibility for a new structure, it does not, in fact, introduce a brand new identity politics that differs significantly from modernity.

It seems that cultural conflicts in the world, based on identities, minority rights and immigrant rights, will cause new sociological and political dissolutions. This situation narrows the legal areas of national states and suggests that new identity policies should be applied immediately. It seems difficult to expect help from multicultural politics for the solution of current identity issues. As Fay suggests, we should encourage translation instead of variety, interaction instead of unity and learning instead of resistance. In other words, we should propose new policies that will create common areas based upon political tolerance without elevating either universal or local values.